

30. siječnja 2026.

broj 219

**KU
ZI
S!**

LIST ZA MLADU

6

ANKETA

MOBITEL – PRIJATELJ ILI OVISNOST?

10

WORK AND TRAVEL

OD ALJASKE DO HAVAJA

18

PSIHOLOGIJA

ZAŠTO PLANOVI NE USPIJEVAJU?

21

GAMERSKI KUTAK

ARC RAIDERS

FOTO MJESECA

Susret vertepa i betlemaša

List je besplatan

Osnivač: NIU Hrvatska riječ

Nakladnik: NIU Hrvatska riječ

Preradovićeve 11

24000 Subotica

Za nakladnika: Karolina Bašić

Glavna i odgovorna urednica: Zlata Vasiljević

Urednica izdanja: Kristina Sakač

Suradnici: Lucija Horvacki,

Katarina Ivanković Radaković,

Josipa Dulić, Milijana Nimčević

Lektura: Zlatko Romić

Korektura: Davor Bašić Palković

Tehnički prijelom: Thomas Šujić,

Jelena Ademi

E-mail: casopis.kuzis@gmail.com

Web: www.hrvatskarijec.rs/stranica/kuzis/

Tisak: Rotografika d. o. o., Subotica

List izlazi uz redovitu potporu Pokrajinskog
tajništva za kulturu, javno informiranje
i odnose s vjerskim zajednicama

Snježni početak godine

Draga naša *Kužiš?!* družino, nova 2026. godina već je dobroano započela, a mi se nalazimo pri samom kraju, za mnoge najdužeg mjeseca u godini. Siječanj je, složit ćemo se, mjesec o kojem se često govori kao o onome koji »nikako da završi«. Možda zato što se krajem prosinca i početkom siječnja dogodi toliko toga – blagdani, druženja, putovanja – a onda se odmor još malo protegne prije nego što nas ponovno uhvate radne, školske i fakultetske obveze. Nadamo se da ste uspjeli predahnuti i da ste u nove obveze krenuli s barem malo obnovljene energije i volje. Tanka je crta između odmora i uljuljivanja u nerad, ali tijekom zimskih praznika sve je dopušteno.

Ove smo zime, nakon duljeg vremena, imali i prave snježne dane. Kako smo mogli vidjeti na društvenim mrežama, u snijegu su uživali svi – od najmlađih do onih malo starijih. Očito je da snijeg u svima nama probudi dijete i neku posebnu radost, pogotovo kada nam nedostaje godinama. Naravno, donio je i svoje »nuspojave« – klizave pločnike i bljuzgavicu – ali zbog one bjeline, čini se, vrijedilo je.

Za dva tjedna, točnije 13. veljače, očekuje nas tradicionalno *Prelo mladeži*, koje će biti održano u dvorani *Dukat* s početkom u 20 sati. Vjerujemo da ga jedva čekate i da će to biti večer za pamćenje. Već sljedećeg dana obilježava se Valentinovo, odnosno Dan zaljubljenih – praznik koji neki slave na veliko, a neki ga, sasvim svjesno, zaobilaze. U svakom slučaju, u sljedećem broju više ćemo se posvetiti toj temi kroz rubriku *Psihologija*, baveći se međuljudskim odnosima i ljubavlju.

Ako ste ipak među onima koji Valentinovo obilježavaju, ideja za poklone nikad ne nedostaje: omiljeni slatkiši, svijeće, mirisi, kava, dobra knjiga, ulaznice za kino ili kazalište, cvijeće, odjevni predmet, nakit... No, često su najposebniji upravo oni pokloni koje sami osmislimo – mala knjiga zajedničkih uspomena, kutija s fotografijama i sitnicama koje opisuju vaš odnos, video ili iskrena čestitka. Ipak, bez obzira na datum i poklon, najvažnije ostaje ono što se ne može zapakirati: poštovanje, razumijevanje, zdrava i netoksična ljubav – sve ono što život čini ljepšim i lakšim, a ne kompliciranijim. Zapamtite: pokloni su tek simpatična nadopuna, a ne suština.

Kao i u svakom broju, i ovoga puta donosimo niz zanimljivih i korisnih tekstova iz naših stalnih rubrika. Osim toga, predstavljamo novu udrugu *Pontis* koja okuplja osobe s psihofizičkim smetnjama, donosimo anketu s mladima o korištenju mobitela, pišemo o održanoj Zimskoj školi hrvatskoga folkloru u Sisku, kao i o iskustvima mladih iz brojnih američkih destinacija.

Zima još traje, zato se dobro utoplate, čuvajte se i sretno u svim školskim i fakultetskim izazovima, ali i u onim životnim i ljubavnim...i budite nježni prema sebi – godina je tek počela.

Deset dana učenja, zajedništva i razmjene iskustava

Zimska škola hrvatskoga folklora, 32. po redu, u organizaciji Hrvatske matice iseljenika (HMI) održana je od 3. do 12. siječnja u Sisku. U desetodnevnom programu sudjelovalo je oko 130 polaznika iz Argentine, Sjedinjenih Američkih Država, Švicarske, Njemačke, Austrije, Srbije, Bosne i Hercegovine i Hrvatske, koji su kroz intenzivan rad, učenje i druženje imali priliku produbiti svoja znanja o hrvatskoj tradicijskoj baštini. Ovogodišnja Zimska škola bila je posvećena plesovima, nošnjama i glazbi alpskoga područja, a obuhvatila je tradiciju Zagorja, Karlovačkoga Pokuplja, Jaskanskog prigorja i Polja, Istre, gradišćanskih Hrvata, Samoborskog, Zaprešićkog i Vrapčanskog kraja, Zagrebačkoga prigorja i Polja, Sessvetskoga, Zelinskoga i Vrbovečkoga prigorja i Polja te Međimurja i Podravine.

Glavni i programski stručni voditelj Škole i ove je godine bio prof. **Andrija Ivančan**, ujedno i voditelj plesnog programa koji okuplja najveći broj polaznika. Tamburaški program vodili su **Tibor Bün** i gost predavač maestro **Siniša Leopold**, uz asistenciju prof. **Martina Durbeka**, dok je program tradicijskih glazbala vodio **Vjekoslav Martinić**.

Sudionici iz Srbije

Među sudionicima iz Srbije bili su **Mila Kujundžić** i **Nemanja Sarić** iz HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice (plesni odjel) te **Marko Grmić** iz HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta (tamburaški odjel). Polaznici iz Srbije na Matičine škole folklora odlaze putem Hrvatskog nacionalnog vijeća (HNV), a prema riječima predsjednika Odjela HNV-a za kulturu **Denisa Lipozencića**, od 2025. godine prednost će se davati folklorasima i glazbenicima koji su već sudjelovali na ljetnoj ili zimskoj školi HMI-ja, s ciljem da što više pripadnika hrvatske zajednice u Srbiji prođe sve četiri folklorne zone – alpsku, dinarsku, panonsku i jadransku.

Učenje i izazovi tamburaške tradicije alpske zone

Tamburaški program Zimske škole hrvatskoga folklora iz perspektive sudionika približio nam je Marko Grmić, tamburaš HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta, koji je naveo kako su ove godine obrađivali pjesme

i plesove alpskoga područja. Marko je otkrio i kako su na tamburi učili o povijesti iste, osnovama tamburaške glazbe alpskoga područja, metodici rada s orkestrom te o suradnji plesača i svirača na sceni. Osim toga, uvježbavali su i velik broj novih partitura.

»Na završnom koncertu, koji je održan u prepuenom Domu INA Rafinerije nafte, pratili smo kore-

ografije plesača i izvodili vlastite solističke točke. Predavač na tamburi bio je Tibor Bün, istaknuti glazbeni pedagog i dirigent, asistent je bio prof. Martin Durbek, a gost predavač maestro Siniša Leopold. Od svakoga od njih moglo se jako puno čuti i naučiti, a osobno sam prihvatio i usvojio mnoge njihove prijedloge o načinu sviranja i razumijevanju glazbe. Najveći izazov bila mi je tehnika sviranja u alpskoj području jer su predavači zahtijevali tvrd i oštar ton na tamburi, što je suprotno načinu na koji sviramo bunjevačke narodne igre. U sklopu programa tradicijskih glazbala učili smo i svirati tamburu samicu, preteču današnje tambure, kod Vjekoslava Martinića. Zimsku školu folkloru osnovao je dr. **Ivan Ivančan**, bez kojega bi se mnogi plesovi i plesni običaji zaboravili. Njegov predani terenski rad sačuvao je velik dio naše tradicije, a naš je cilj danas slijediti njegove korake i ne dopustiti da se ona zaboravi«, naglasio je Grmić.

Razmjena znanja i prijateljstva kroz ples

O plesnom programu i bogatstvu alpske zone za *Kužiš?!* govori Nemanja Sarić, plesač HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice.

»S obzirom na to da mi je ovo drugi put da slušam alpsku zonu, najviše su me dojmila plesna predavanja koja nisam slušao prvi put jer je školu tada prekinula korona. Tu prije svega mislim na Podravinu i Zagorje kao područja koja su među najbogatijima folklornom građom i meni osobno najzanimljivija,

uz Međimurje. Svakako bih istaknuo cijelu alpsku zonu kao izuzetno zanimljivu i izazovnu. Ova škola nudi mnogo znanja koja kasnije možemo koristiti u svojim društvima. Dobivamo sve materijale, pa čak i neke aranžmane, a ljudi koji se bave folklorom znaju koliko to znači. Prednost Zimske škole je i to što je jedina takvoga tipa u regiji jer na jednom mjestu možemo dobiti gotovo sva znanja i obraditi gotovo sva područja hrvatskoga folkloru. Svaki kraj nosi nešto

svoje. Budući da u repertoaru imamo koreografije iz alpske zone, taj mi stil nije bio nepoznat. Osobno volim plesni stil alpskoga područja, no ako moram izdvojiti najspecifičnije područje, to je svakako Istra zbog izraženog jadranskog utjecaja. Kada na jednom mjestu boravi 130 ljudi koji razmišljaju isto, razgovori se uglavnom svode na folklor, razmjenu iskustava i stavova. To je rezultiralo suradnjom naših društava i međusobnim gostovanjima. Posebno se povezujemo s polaznicima iz dijaspore i Bosne i

Hercegovine jer se nalazimo u sličnoj situaciji, a iz svega toga nastala su brojna prijateljstva«, naglasio je Sarić.

Odlična atmosfera i predavači

Dojmove o atmosferi, druženju i važnosti predstavljanja Hrvata iz Srbije podijelila je Mila Kujundžić, plesačica HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice.

»Atmosfera na Zimskoj školi folkloru u Sisku, kao i svake godine, bila je izvrsna. Svi su došli sa željom da se upoznaju, druže, ali i nauče nešto novo, a predavači su bili iznimno posvećeni i stručni. Najjači dojam ostavio mi je dan posvećen gradišćanskim Hrvatima. Prijepodne smo imali plesno predavanje, a poslijepodne nam je predstavljen njihov rad u Folklornom ansamblu *Kolo Slavuj*. Važno mi je sudjelovanje Hrvata iz Srbije na ovakvim manifestacijama jer se na taj način vidi naša aktivnost, ali i zato što stečena znanja možemo prenijeti našim ljudima. Naučeno ću svakako primijeniti u daljnjem radu u svom folklornom društvu, ne samo u plesu, nego i u odabiru nošnje te u pjevanju«, istakla je Mila Kujundžić.

Zimska škola hrvatskoga folkloru i ove je godine potvrdila svoju važnu ulogu u očuvanju, proučavanju i prenošenju tradicijske baštine, ali i u povezivanju folklorista iz domovine i dijaspore, stvarajući prostor znanja, suradnje i trajnih prijateljstava.

Josipa Dulić

MOBITEL

— prijatelj ili ovisnost mladih?

U suvremenom dobu mobilni telefoni postali su nešto bez čega se ne može zamisliti svakodnevica mladih, a ni starijih. Osim što su ključan dio kontakta s prijateljima, oni postaju neizostavni i u mnogim drugim sferama života. U razgovoru s pet mladih dobili smo odgovore na pitanja kako mladi koriste telefone, koliko vremena provode uz ekran i što im je na mobitelu najvažnije te saznali nešto više o njihovim navikama.

Između navike, dosade i želje za stvarnim druženjem

Šesnaestogodišnja **Iva Bačlija** za *Kužiš?!* otkriva kako na dnevnom nivou provodi oko dva i pol sata na mobitelu. Ona ističe kako najviše vremena provodi na Instagramu, te joj mobitel u najvećoj mjeri služi kako bi bila u kontaktu sa svojim prijateljima.

»Mobitel najčešće koristim kod kuće, uglavnom

ga često uzme u ruku i kada joj zapravo ne treba. Kao i Iva, navodi kako ga najčešće koristi za društvene mreže i kontakt s prijateljima.

»Mobitel najčešće koristim kada mi je dosadno i kada nemam što drugo raditi, pa mi to nekako postane navika. Znam da sam previše na društvenim mrežama, ali ih i dalje koristim jer me često zabave. Uglavnom mi poprave raspoloženje jer gledam zanimljive sadržaje i razgovaram s ljudima koje volim. Iako provodim puno vremena na telefonu, ne predstavlja mi problem ostaviti ga na nekoliko dana. ...ukoliko imam neki program ili dobro društvo. Mobitel i društvene mreže mi najviše daju zabavu i osjećaj povezanosti s drugima. Dan bez društvenih mreža bio bi čudan, ali vjerujem da bih imala više vremena za sebe, školu i druženje uživo«, ističe Kristina.

Kad ekran postane zavisnost i bijeg iz stvarnosti

Devetnaestogodišnja **Andela Štefković** govori kako dnevno provede pet ili šest sati na mobitelu, čime često začudi i samu sebe.

»S obzirom na to da sam od osnovne škole aktivna na društvenim mrežama, s godinama koje donose zrelost prestala sam koristiti mnoge platforme i trenutno sam najaktivnija na Instagramu i TikToku. Imam osjećaj kao da mi je mobitel prirastao uz ruku jer ako ga nemam u blizini – osjećam se kao da mi nešto nedostaje i hvata me panika da bih mogla nešto propustiti a da je važno. Iz tog primjera, vidim da sam stvarno previše vremena na mobitelu i uporno pokušavam smanjiti svoju ovisnost. Nažalost, znam da čim imam malo vremena ja ću da se uhvatim za mobitel, pa makar samo da pustim glazbu. Društvene mreže me često sklone iz realnosti i upuste u svijet koji nije moja stvarnost i koje me se ne tiču. Često sebi dopu-

prije spavanja, dok se u društvu trudim koristiti ga što manje. Smatram da bih trebala provoditi manje vremena uz mobitel, a više u stvarnim susretima s ljudima, kako bih bila otvorenija i društvenija. Društvene mreže na mene djeluju i pozitivno i negativno. S pozitivne strane, obrađuje me kada na njima vidim osobe koje dugo nisam vidjela, dok me s druge strane mogu rastužiti informacije na koje ponekad naiđem. Do sada nisam pokušavala smanjiti korištenje mobitela, ali imam želju manje provoditi vremena na njemu. Mobitel i društvene mreže mi često služe kao način da prekratim dosadu, jer kad god mi je kod kuće dosadno – posegnem za telefonom«, kaže Iva.

Mobitel kao navika, ali ne i prepreka stvarnim odnosima

Sedamnaestogodišnja **Kristina Šarčević** smatra da previše vremena provodi na mobitelu, pogotovo jer

stim da me zanimaju tuđi životi samo jer imam pristup njihovim profilima ili su eksponirani na internetu. Smatram da nema društvenih mreža i mobitela ne bih bila u kontaktu s mnogim ljudima i možda neke ljude ne bih ni upoznala. Ne mogu da zamislim svoj život bez društvenih mreža sada, ali vjerujem da bi mi cijeli dan bio promijenjen iz korijena i da bih sigurno bila potpuno drugačija osoba. Voljela bih da se ubuduće ostavim malo mobitela i postanem vrjednija, ali i da steknem nove hobije», zaključuje Anđela.

Borba s koncentracijom i strah od propuštanja

Sedamnaestogodišnji **Aleksandar Miljački** smatra da previše vremena provodi na mobitelu, otprilike pet sati na dan, najviše na društvenim mrežama. U najvećoj mjeri ga koristi u slobodno vrijeme ili prije spavanja, a trudi se izbjegavati ga u školi i kada je s prijateljima.

»Smatram da puno vremena trošim na društvenim mrežama, a to sam zaključio po tome što mi treba više vremena kako bi se koncentrirao na nešto te da ostanem ustrajan u poslu bez prekidanja zbog jedne poruke. Volim listati videe na TikToku ili Instagramu, a puno videa su kršćanski te znaju da me oraspolože, dok me drugačiji sadržaj najčešće nasmeje ili saznam neke zanimljive činjenice itd. Pokušao sam smanjiti vrijeme provedeno na mobitelu i uglavnom mi je bilo teško i dosadno bez njega pa sam uspio da smanjim vrijeme u prosjeku možda samo pola sata. Najčešće sam pokušao kroz pauze ili neke druge zanimacije da izbjegnem mobitel kao što su druženje, učenje ili nešto slično i to je i najefikasnije. Na telefonu osim zabavnog sadržaja tražim i onaj koji mi potreban za školu. Iako nije društvena mreža, umjetna inteligencija mi

olakšava pronalazak svakakvih informacija i pomaže dosta u učenju. Dan bez društvenih mreža bi mi bio znatno otežan i vjerovatno bi bio iznerviran, zamišljen, nekako ozbiljniji. To je možda više onaj osjećaj da nešto propuštam ako nisam na društvenim mrežama, neka nelagoda. Ako ne bih imao društvene mreže vjerojatno bih slušao glazbu što bi mi moglo skrenuti pozornost i biti dosta dobra zamjena, pošto dosta vremena na mobitelu provodim upravo na aplikaciji za glazbu», kaže Aleksandar.

Mobitel kao navika, ali i izazov samokontrole

Sedamnaestogodišnji **Valentin Čović** ističe da je animator u subotičkom Oratoriju i da voli čitati, ali ipak najviše vremena provodi na mobitelu – otprilike tri do četiri sata dnevno, a ponekad i pet. On navodi kako telefon koristi gotovo stalno: u školi, kod kuće i svugdje gdje se zatekne, najčešće kada mu je dosadno. Najviše vremena provodi na Instagramu i YouTubeu, gdje gleda reelsove ili se dopisuje s prijateljima.

»Jedna stvar koja me živcira oko svega toga jest što previše provodim vremena na mobitelu a mogao bih raditi pametnije i korisnije stvari, ali ipak odlučim se za lakšu alternativu to jest gledanje u mobitel. Često si pokušavam nekako ograničiti korištenje mobitela na različite metode. Jednom prilikom sam si i obrisao Instagram i uspio sam si smanjiti vrijeme, ali poslije nekog vremena našao sam si alternativu u obliku Facebooka ili Youtubea...ali uspijevam si ograničiti korištenje svoje voljno, samo zahtijeva mnogo stege. To mi i diže raspoloženje, ali uvijek naiđu ti dani kada provedem puno izgubljenog vremena na mobitelu i 'smorim se kao kifla' i to mi uništi raspoloženje. Tih dana se izdignem iz te dubine tako što odem na svetu Misu ili izmolim krunicu i onda sam kao nov. Jedna stvar koja mi se sviđa kod duhovnih obnova jest što nam 'oduzimaju' telefone ili ih mi sami predamo, i možemo u potpunosti da se predamo aktivnostima, ali van toga se vratimo u 'normalu' s mobitelima. Uistinu ne bih mogao zamisliti dan bez korištenja mobitela ili društvenih mreža. Barem ne dok traje škola, kad mi je i najpotrebniji jer ga koristim da mi da neku vrstu zabave, ili da ispunim prazninu u danu i da mi ne bude dosadno», otkriva Valentin.

Lucija Horvacki

Most inkluzije i podrške u zajednici

U studenom 2025. godine s radom je započela udruga *Pontis* koja okuplja osobe s psihofizičkim smetnjama, a djeluje pri župi Marija Majke Crkve u Aleksandrovu. Ovu udrugu osnovale su **Nadja Tot** (23), apsolvantica specijalne edukacije i rehabilitacije na Medicinskom fakultetu u Novom Sadu koja trenutno radi kao osobni pratitelj dječaku sa spektrom autizma, njezina sestra **Una** (18), koja je upisala isti smjer na Medicinskom fakultetu u Novom Sadu i mama **Mirela**, koja također trenutačno radi kao osobni pratitelj. Želja za osnivanjem ovakve vrste udruge u obitelji Tot postojala je duže vrijeme, a njezino osnivanje svjedoči o prepoznatoj potrebi za pružanjem podrške osobama kojima je ona potrebna te o spremnosti zajednice da se u takve inicijative uključi.

kako su njihova vrata uvijek otvorena za sve nove članove i volontere.

Nadja navodi kako su za ime udruge odabrale riječ *Pontis* (lat. most) jer je to ono što ih obilježava – grade sponu i povezuju osobe sa smetnjama s osobama tipičnog razvoja kako bi se i oni osjećali kao ravnopravni dio zajednice.

Cilj radionica

Radionice udruge *Pontis* održavaju se ponedjeljkom i petkom u terminu od 17 do 19 sati na adresi Starine Novaka 58, odnosno u prostorijama župe Marija Majka Crkve, a Nadja ističe cilj održavanja istih.

»Cilj radionica jest da oni kroz razne kreativne aktivnosti proizvedu rukotvorine koje možemo plasirati na određenim mjestima i da taj novac odlazi njima kako bi se osjećali korisno i vrijedno, da bi osjetili da i oni mogu pridonijeti zajednici, a i da zajednica prepoznaje njihov trud i rad. Također, imamo i radionice rekreativnijeg tipa, gdje se pleše, pjeva, kada se igraju društvene igre i druge sportske aktivnosti jer je to nešto u čemu svi uživaju i želimo im pružiti ugodno okruženje«, kaže naša sugovornica.

Jedan dan u *Pontisu*

Pitali smo Nadju kako izgleda dan u *Pontisu* i koje se aktivnosti provode tijekom jednog susreta.

»Jedan dan kod nas uglavnom funkcionira tako da se, dok se svi okupe, djeca igraju u dječjem kutku, a mladi i odrasli pripremaju kavu i razgovaraju. Nakon toga započinjemo glavni dio radionica. Ponedjeljkom su to uglavnom radno-okupacijske aktivnosti, a petkom rekreativne. Kada se završi aktivnost planirana za taj dan, obično preostane još malo vremena koje iskoristimo za druženje uz kolače i grickalice«, kaže Nadja.

Tri generacije

Nadja nam je ispričala što je sve potrebno kako bi *Pontis*, kao i same radionice, uspješno funkcionirao. Ona je zadužena za Facebook stranicu udruge, sestra Una vodi plesne aktivnosti, a posebno je istaknula kako bez njihove mame Mirele ništa od toga ne bi bilo moguće.

Počeci udruge

Nadja Tot za *Kužiš?!* otkriva kako je nastala ideja o ovoj udruzi, što sve rade na njihovim susretima te koliko je važno biti uključen u takve aktivnosti.

»Udruženje je nastalo s idejom da osobama sa smetnjama, koje su već napustile školski sustav i nemaju toliko mogućnosti za socijalizaciju, pružimo okruženje u kojem će se družiti i surađivati s osobama tipične populacije kako bi se osjećale zaista uključeno. Nakon određenog vremena pokazalo se da je ovakvo okruženje značajno i za mlađe uzraste pa sada kod nas dolaze i najmlađi drugari predškolskog uzrasta, kao i starije osobe«, ističe Nadja i dodaje kako stalnih članova trenutno ima 20-ak te

»Ona je zaista ta koja drži sve konce i koja 24/7 razmišlja i planira te bez nje zasigurno ništa ne bi funkcioniralo. Na radionicama se trudimo da nitko ne 'šefuje' i da vlada ugodna atmosfera, no nas tri koordiniramo tijekom radionica i rješavamo eventualne situacije koje se pojave usput. Moram priznati da ponekad nije lako i da može biti zaista naporno razmišljati o svemu i voditi računa da sve ispadne kako treba, ali toplina koju oni pružaju čini svaki napor vrijednim«, navodi Nadja.

Prvo predstavljanje udruge

Pontis se tijekom adventa predstavio u tri crkve u Subotici – u crkvi Uskrsnuća Isusova, u župi Marija Majka Crkve te u katedrali svete Terezije Avilske. Nadja ističe kako je to bilo njihovo prvo javno predstavljanje, zbog čega je postojala određena trema uoči same izvedbe i reakcija publike, no na kraju su bili i više nego zadovoljni.

»Mogu samo reći da su naši članovi i više nego briljirali, a reakcije ljudi ugodno su nas iznenadile i dirnule. Na svakom nastupu bilo je i suza i osmijeha te glasnih pljeskova. Prikupili smo i mnogo donacija od izlaganja naših rukotvorina, što nas je također duboko dirnulo, ali nam je i omogućilo upravo ono što smo željeli – pokazati članovima da njihov rad može biti prepoznat i nagrađen te da će zahvaljujući tome moći priuštiti sebi nešto što žele«, otkriva Nadja te dodaje kako je iznimno važno da su ljudi iz crkve čuli za njih, jer, kako ističe, podrška često upravo odatle i započinje.

Što je prava inkluzija?

Nadja nam je ispričala o glavnim izazovima s kojima se osobe sa smetnjama susreću tijekom života i kako bi prava inkluzija trebala izgledati. Naglasila je da su mnogi ljudi često uplašeni i nesigurni pri pružanju podrške te da je malo onih koji su svjesni

koliko su ljudi sa smetnjama puni ljubavi te da nisu ništa manje vrijedni od ostatka populacije.

»Nažalost, mislim da se ni u našem gradu, kao ni općenito u svijetu, ne pridaje dovoljno pažnje osobama sa smetnjama. Pridaje im se neki vid prividne inkluzije, koja ponovno dovodi do odstupanja njih od svega ostalog, a zapravo u tome i jest suština svega: da oni nemaju posebne potrebe i ne treba ih izdvajati jer time ih zapravo opet činimo različitim od nas. Neće biti prave inkluzije dok god ona bude

podrazumijevala to da oni idu u redovne škole, a opet ih na odmoru nitko ne želi u svome društvu ili dok ih poslodavac zapošljava samo da bi ispunio zakonom propisanu obvezu, a uvjeti rada im ne odgovaraju ni najmanje niti se osjećaju produktivno. Prava inkluzija će biti onda kada oni postanu dio naše svakodnevice, kada budu sjedili u kafićima u kojima mi sjedimo, budu izlazili na mjesta na koja mi izlazimo, a da to bude svima normalno i da ih nitko ne doživi drukčije od osobe tipičnog razvoja«, naglašava Nadja.

Kako ti možeš doprinijeti?

Nadja je objasnila koliko je važno da se mladi uključe u rad ove i sličnih udruga, ali i što ih može motivirati da volontiraju. Dodala je da se zainteresirani mogu javiti na njihove brojeve telefona: +381-60/556-89-16 (Nadja), +381-63/910-82 (Una) ili +381-60/143-09-39 (Mirela) te istakla kako nije dovoljno mladih uključeno u rad s osobama sa smetnjama.

»Kao motivaciju za uključivanje u *Pontis* ili bilo koji drugi oblik rada s ovim osobama izdvojila bih priliku da osvijestiš koliko toga u životu imaš, što sve, srećom, nemaš, ali i te male trenutke i sitnice koje donose sreću. Stvarno mislim da zahvalnost koju pokažu samo zato što si s njima proveo neko vrijeme i pružio im malo pažnje i ljubavi nikoga ne može ostaviti ravnodušnim – i to zaista pruža osjećaj ispunjenosti«, zaključuje Nadja.

Katarina Ivanković Radaković

Rad, putovanja i otkrivanje američkih čuda

U prošlom broju pisala sam o vlastitom iskustvu *Work and Travel* programa, a ovoga puta donosim priče sudionika koji su nakon radnog dijela programa iskoristili priliku za putovanja i upoznavanje različitih dijelova Sjedinjenih Američkih Država. Među njima je **Iva Kujundžić**, koja je tijekom boravka u Americi putovala na brojne destinacije diljem zemlje, no u ovom broju poseban naglasak stavlja na svoje iskustvo putovanja na Havaje. Uz njezinu priču donosimo i iskustvo **Davorina Horvackog**,

koji je program odradio zajedno sa svojom djevojkom **Martinom Balažević** na Aljasci, nakon čega su zajedno putovali i istraživali različite dijelove Amerike, uključujući velike gradove i nacionalne parkove.

Havaji – putovanje koje ostavlja snažan dojam

Iskustvo putovanja na Havaje podijelila je Iva Kujundžić, koja je dva puta sudjelovala u programu *Work and Travel* te je oba puta živjela i radila u Ashburnu, u saveznoj državi Virginiji, blizu Washingtona, gdje je radila kao spasilac i pool manager na

bazenu. Osim Havaja, posjetila je i Washington D.C., New York, San Francisco, Las Vegas, Los Angeles, Grand Canyon i Nacionalni park Sequoia.

»Ovoga puta posebno bih izdvojila putovanje na Havaje. Teško mi je izdvojiti jedan doživljaj jer ih je bilo mnogo, ali boravak na različitim plažama, obilazak cijelog otoka i upoznavanje lokalnog načina života ostavili su najsnažniji dojam. Ljudi su iznimno opušteni, srdačni i puni poštovanja, što se osjeti u svakodnevnoj komunikaciji. Posebno mi je bilo zanimljivo kako se u govoru stalno koriste riječi 'aloha' kao pozdrav, ali i kao izraz dobrodošlice i topline, te 'mahalo' kao zahvala, što dodatno naglašava njihovu kulturu ljubaznosti. Snažan dojam na mene ostavila je i priroda otoka, koja je uistinu predivna«, opisuje naša sugovornica.

Plaže, vodopadi i botanički vrtovi

Iva je na putovanje išla s još tri prijateljice te otkriva kako im je svaki dan izgledao drugačije. Dane su, kako navodi, provodile kupajući se i uživajući u lokalnoj hrani, a često su automobilom istraživale otok, obilazile različite plaže, vodopade i znamenitosti poput Pearl Harbora te dvorca 'Iolani i botaničkog vrta Ho'omaluhia.

»Tempo života bio je znatno sporiji nego kod kuće, što mi je jako odgovaralo. Danas na to iskustvo gledam kao na jedno od najljepših putovanja u svom životu. Havaji su na mene ostavili iznimno snažan i pozitivan dojam te se definitivno planiram ponovno vratiti, istražiti i ostale otoke te još jednom doživjeti tu posebnu energiju«, zaključuje Iva.

New York: grad koji se pamti cijeli život

Svoje iskustvo *Work and Travel* programa i putovanja po Sjedinjenim Američkim Državama podijelio je i Davorin Horvacki, koji je ljetno proveo radeći na Aljasci zajedno sa svojom djevojkom Martinom Balažević, a nakon završetka radnog dijela programa krenuli su na opsežno putovanje.

»Moja djevojka Martina i ja ljetno smo proveli na Aljasci radeći u hotelu *Marriott*. Ja sam radio u restoranu, a Martina na recepciji, dok nam je drugi posao bio u malom restoranu, odnosno točionici piva u centru grada. Nakon četiri mjeseca rada obišli smo San Francisco, Sacramento, Las Vegas, Los Angeles, New York i Lake Tahoe, kao i brojne nacionalne parkove – Yosemite, Grand Canyon, Zion i Death Valley. Bez imalo razmišljanja mogu reći da mi je jedan od najljepših dojmova ostavio New York, vjerojatno i zato što mi je to bio grad koji sam morao vidjeti prije povratka kući. Teško mi je izdvojiti samo jedno mjesto, ali svakako bih istaknuo Grand Central Station, gdje sam se osjećao kao da sam u nekom filmu, kao i Central Park, za koji je potrebno cijelo poslijepodne za šetnju. Posebno su me se dojmile kulturne znamenitosti poput Nacionalne knjižnice i Brooklyn Bridgea. Najviše me oduševila kulturološka raznolikost New Yorka – šetnje kroz Kinesku četvrt i Little Italy jasno pokazuju da je Amerika, a posebno New York, zemlja iseljenika«, opisuje Davorin.

Tragom Aljaske: između posla i prirodnih čuda

Kada je riječ o Aljasci, Davorin naglašava kako će mu uvijek ostati u sjećanju kao divlja i netaknuta priroda. On navodi da su se, iako nisu imali puno slobodnog vremena, trudili iskoristiti svaki trenutak.

»Zanimljivo je da na Aljasci do polovice srpnja sunce zalazi tek oko 23 sata, što nam je omogućavalo da nakon posla idemo u šetnje po obližnjim brdima u okolici Anchoragea. Kada bismo uspjeli uskladiti slobodne dane, organizirali bismo kraća putovanja kako bismo vidjeli i druge dijelove Aljaske. Najizazovniji dio putovanja bilo je planiranje i rezerviranje cijelog puta dok smo još radili. Radni dani znali su završiti kasno navečer, a onda je trebalo sjesti i odlučiti što vrijedi vidjeti, a što ne«, otkriva Davorin.

Kamperom kroz američke krajolike

Kao najljepši dio putovanja Davorin izdvaja deset dana nakon San Francisca, kada je njih osmero prijatelja s Aljaske iznajmilo kampere te prešlo više od tri tisuće kilometara.

»Takav način putovanja do tada nisam iskusio i bio je iznimno zanimljiv – svaki dan se dugo putuje, ali se istinski uživa u pogledima i krajolicima kakve nudi Amerika. Čim smo se vratili, ponovno smo otišli u agenciju i prijavili se na program. Svima koji razmišljaju o tome preporučio bih da se odvaže, osobito ako vole putovanja i američku kulturu, jer je to iskustvo koje se pamti cijeli život«, zaključuje Davorin.

Josipa Dulić

Susret s vaterpolistima Hrvatske u Beogradu

Duhovni, kulturni i politički velikan

Svećenik, kulturni djelatnik, književnik i političar **Blaško Rajić** (1878. – 1951.) spada u red najvažnijih ličnosti među vojvođanskim Hrvatima u prvoj polovici 20. stoljeća. Bio je svećenik, istaknuti rodoljub, branitelj nacionalnih i crkvenih prava, urednik novina, skupljač narodnih umotvorina, književnik, sastavljač molitvenika, politički djelatnik i humanist, vođa tijekom svog javnog djelovanja.

Premинуo je prije 75 godina, 3. siječnja 1951. godine u Subotici, gdje je uz najveće počasti sahranjen u Kerskom groblju.

Svećenički poziv

Blaško Stipan Rajić rođen je 7. siječnja 1878. godine u Gatu, od oca **Ilije Rajića**, nadničara i radnika u ciglani, i majke **Marije Perčić**. Sve škole završio je na mađarskom jeziku, kako onu pučku u Subotici (1885. – 1889.) tako i šest razreda gimnazije također u Subotici (1889. – 1896.), a potom i sedmi i osmi razred isusovačke gimnazije, kao i studij teologije u Kalači (1896. – 1898.; 1898. – 1902.). Za svećenika je zaređen 24. lipnja 1902. godine u Kalači, a mladu misu proslavio je u svojoj rodnoj župi.

Svećeničku službu započeo kao kapelan u Dušniku a zatim je tri godine (1904. – 1906.) bio kapelan u Santovu. Iz Santova dolazi za kapelana u župu sv. Terezije u Subotici gdje ostaje do imenovanja župnikom župe sv. Roka, 1911. godine, u kojoj je ostao sve do svoje smrti.

U župi sv. Roka započeo je njegov dugi i plodni pastoralni i kulturno-društveni rad, koji je prekinut samo kratko za vrijeme Drugoga svjetskog rata (1941. – 1943.). Ova župa Rajićevim dolaskom za župnika doživjela je procvat. U njoj je pokrenuo akciju očuvanja narodnih stečevina i običaja. Uveo je elektrifikaciju u crkvu. A najpoznatiji će ostati po tradicionalnoj obiteljskoj svetkovini *dužijanci*, koju je uveo u crkvu i time joj dao općenarodni karakter.

Političko djelovanje

Rajić se vrlo rano uključio u preporodna gibanja koja je među bačkim Hrvatima pokrenuo **Ivan Antunović**, a nakon smrti **Paje Kujundžića** 1915. on je preuzeo čelnu ulogu među hrvatskim svećenicima u Bačkoj. Do rata je bio pripadnikom bačke Kršćansko-socijalističke stranke, osnovane 1907.

Potkraj i poslije Prvoga svjetskog rata odigrao je odlučujuću ulogu: sudjelovao je na Hrvatskom saboru 28. listopada 1918. u Zagrebu, zatim je u Subotici 10. studenoga 1918. organizirao veliki narodni skup na kojem je objavio otcjepljenje Subotice od Ugarske (tada se na subotičkoj Gradskoj kući zavijorila hrvatska trobojnica), a bio je i u Narodnoj skupštini održanoj 25. studenoga 1918. u Novome Sadu, na kojoj je proglašeno priključenje Bačke, Baranje i Banata Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca.

Kao važan akter preporodnih gibanja među bačkim Hrvatima bio je 22. rujna 1919. sudionikom bunjevačkog poslanstva koje je otputovalo u Pariz na Mirovnu konferenciju. On je uz biskupa **Lajču Budanovića**

zaslužan za pripajanje sjeverne Bačke novostvorenoj državnoj zajednici južnih Slavena. Postao je član Ustavotvorne skupštine.

Svoju javnu i političku djelatnost u međuratnom razdoblju nastavio je u okviru Bunjevačke i šokačke stranke i Vojvođanske pučke stranke, doduše s manjim uspjehom. Veliku popularnost i simpatije dobio je nakon stoički pretrpljene torture nakon ulaska okupatorskih postrojbi u Suboticu 1941. Naime, Mađari su 12. travnja 1941. uhitili »kerskog plabanoša« zbog ranije »krivice« jer se zalagao za to da Bačka uđe u jedinstvenu južnoslavensku državu. Nakon okrutnog tjelesnog mučenja i zatočenja u Konjičkoj vojarni u Subotici, gdje je bio na popisu onih Subotičana koji su završili pred streljačkim strojem, posredništvom Vatikana, interniran je 25. svibnja 1941. godine u fra-

njevački samostan u Budimpešti. Na svoju svećeničku i župničku službu vraćen je nakon dvije godine, u travnju 1943. godine.

Po povratku iz uzništva Rajić travnja 1943. postaje predsjednik Gradskog narodnooslobodilačkog odbora, a od 1945. član Skupštine i Vlade AP Vojvodine.

Društveni i kulturni rad

U Subotici je Rajić utemeljio više društava: Katoličko divojačko društvo (1912.), Prvu subotičku školsku zajednicu (1913.), Radničko i učeničko križarsko bratstvo, Prosvjetno društvo *Katolički krug*, Dobrotvornu zajednicu Bunjevaca i Hrvatsku kulturnu zajednicu (koju je osnovao 1936., a rad joj je odobren godinu poslije), a zajedno s Lajčom Budanovićem utemeljio je Maticu subotičku.

Bio je predsjednik Matice subotičke (osnovana 14. siječnja 1934. na prvom *Razgovoru* u Subotici) te Hrvatske kulturne zajednice (osnovana 8. ožujka 1936. u prostorijama Matice subotičke). Bio je predsjednik Organizacijskog odbora veličanstvene proslave 250. godišnjice doseobe veće grupe Bunjevaca u Bačku i Suboticu (14. – 16. kolovoza 1936.).

Bio je iznimno agilan u očuvanju narodnih stečevina, primjerice u očuvanju tradicijskih običaja i okupljanja kao što je prelo. U narodu je ostao upamćen kao svećenik koji je narodni obiteljski običaj *dužijanču* 1911. godine prenio u crkvu. Tako je skupa s Katoličkim divojačkim društvom do 1922., a potom i Momačkim društvom organizirao crkvenu proslavu *Dužijance*, slavlje zbog završetka žetve te zahvalnost Bogu za kruh svagdašnji. Podružnicu Momačkog društva Rajić je osnovao u svojoj župi. *Dužijanča* je postala općenarodna proslava koja traje do danas i simbol je vjerskog i nacionalnog identiteta Hrvata u Bačkoj.

Književni i publicistički rad

U književnosti je Rajić ostao upamćen kao sakupljač usmene predaje, pisac, pokretač, nakladnik i urednik novina (*Subotičke novine* 1920. – 1941.), časopisa (*Klasje naših ravni*, 1935.). Obnovio je 1920. izlaženje *Subotičkih novina* (pokrenute su 1893., a izlazile su do 1898. kao glasilo namijenjeno Bunjevcima, s izraženim kritičkim stavom prema režimu). Kada bi (i) režim Kraljevine Jugoslavije zabranjivao izlaženje *Subotičkih novina*, Rajić bi ih tiskao pod nazivom *Hrvatske novine*. Bio je urednikom, odnosno surađivao je u *Našim novinama*, *Zemljodjelu* i u drugim hrvatskim glasilima.

Rajić je sakupljač narodnog blaga, pripovjedač, epski pjesnik, pjesnik, sastavljač molitvenika, pisac poučnih kršćanskih pouka. Svojim djelima ušao je u antologije proze i poezije bunjevačkih Hrvata iz 1971., sastavljača **Geze Kikića**, u izdanju Matice hrvatske.

Napisao je pripovijest *Pridslava* iz početka kršćanstva (Subotica, 1910.); pripovijest iz apostolskog doba *Stari mirotvorci* (Subotica, 1925.); igrokaz u tri čina s

biblijskim motivima *Betlehem* (Subotica, 1913.); napisao je niz pripovjedaka iz bunjevačkog narodnog života ili autobiografske priče koje je sabrao i objavio u zbirkama *Našim šorom* (Subotica, 1928.) i *Bunjevčice* (Subotica, 1937.).

Skupina Rajićevih pripovijesti *Ivan i Bašo* govori o nezgodama i doživljajima Bunjevaca Ivana i Baše u raznim prilikama poslije Prvoga svjetskog rata s jakom prosvjetiteljskom notom. Rajić je od 1921. do 1941. objavio 16 ovakvih crtica u novinama i u kalendaru *Subotička Danica*, a dvije je uvrstio u zbirku *Bunjevčice*.

Kao sakupljač bunjevačkih narodnih pjesama Rajić je objavio dvije knjige *Narodno blago* (Subotica, 1912. i 1923.).

Najveće književno djelo Blaška Rajića je ep u 24 pjevanja *Slava* koji je napisao 1941. i 1942. dok je bio interniran u franjevačkom samostanu u Budimu. Rukopis Rajićevog epa objavljen je tek 1998. godine. Ep *Slava* u 24 pjevanja ima oko 4.000 stihova deseteraca.

Blaško Rajić je tekstove objavljivao pod različitim imenima i pseudonimima, među kojima su: Blaško Rajić, Blaž Raić, R. B., p. b., B. Sivić, Ilovac.

Djela

Šta obećaje crvena demokracija? A šta daje?, Subotica, 1908.

Velika duhovna manna ili duše hrana u molitvama i pismama za kršćane katolike, Subotica, 1908.

Pridslava, pripovijest iz početaka kršćanstva, Subotica, 1910.

Narodno blago, narodne pjesme i poslovice, Subotica, 1912.

Betlehem, pastirska igra u tri čina, Subotica, 1913.

Narodno blago, zbirka narodnih pjesama i poslovice, svatovske pjesme, Subotica, 1923.

Stari mirotvorci, pripovijest iz doba apostolskog, Subotica, 1925.

Našim šorom, pripovijesti, Subotica, 1928.

O ženidbi, (s Lajčom Budanovićem), poduka, Subotica, 1928.

Bunjevčice, crtice iz života bunjevačkih Hrvata, Zagreb, 1936.

Slava, ep u 24 pjevanja, Subotica, 1998.

Odlikovanja i priznanja

Za svoj uzoran svećenički život i pastoralni rad Rajić je odlikovan s nekoliko crkvenih časti. Imenovan je papinskim prelatom, a zatim apostolskim protonotariom, što je najviše odlikovanje koje može dobiti jedan svećenik. Dugo godina je vršio i uglednu službu generalnog vikara Bačke apostolske administrature.

U Subotici je jedna ulica nazvana njegovim imenom, u Mjesnoj zajednici Prozivka. Bista Blaška Rajića nalazi se u središtu grada Subotice, kao i u crkvi sv. Roka na koju se redovito postavljaju žitni vijenci prigodom *Dužijance*.

Piredili: Katarina Čeliković i Andrija Anišić

ROBOT ROY

SCENARIJ, CRTEŽ I DIGITALNA OBRADA: KRISTJAN C. SEKULIC 2025

Potruga

Denver, glavni grad savezne američke države Colorado, američka je metropola koja datira iz doba Divljeg zapada. Robot Roy se polako kretao duž Larimer Square, najstarijeg gradskog bloka, kojeg su krasile znamenite zgrade iz 19. st.

Početkom 1998. godine, grad i okrug Denver imaju preko 715 000 stanovnika, dok šire metropolitansko područje od deset okruga ima više od 3 milijuna stanovnika.

Tako je bilo prije velike Katakлизme, nakon koje više ništa nije bilo kao prije. Denver je sada grad duhova.

Grad je bio pust, razrušen i napušten od ljudi, barem od strane onih koji su uspjeli da utednu u sigurna skloništa.

NAKON DUGOG PUTOVANJA
KROZ PUSTE PREDJELE DI-
VLJINE COLORADA, STIGAO
SAM U POSVE NAPUŠTENI
GRAD. NIGDJE NEMA ŽIVE
DUŠE. ZAR JE TO MOGUĆE?
OVDJE JE OČITO NAPAD BIO
IZVRŠEN BIO-ORUŽJEM.

ZGRADE SU
SAMO DJELOMIČNO
UNIŠTENE. BILO JE POŽARA
I TO GOVORI U PRILOG IDEJI
KAKO SE MORAO OČUVATI
NEKI OBLIK ŽIVOTA,
LJUDI ILI ŽIVOTINJA.

ALL RIGHTS RESERVED BY AUTHOR © KRISTIJAN C. SEKULIC 2026

17

JOŠ UVIJEK
NE PRIMAM SIGNALE
A DETEKTOR POKRETA
MI JOŠ NIŠTA NIJE
OTKRIO.

DO SADA
NISAM SNIMIO
NIKAKAV POKRET ŽI-
VOG BIĆA, NITI BILO
KAKAV ZVUK OSIM VJETRA
KOJI JEDVA PRIMJETNO
PUŠE KROZ OVAJ
PROSTOR.

Zašto planovi ne uspijevaju (i što s tim)?

Ako ste ikad rekli: »Meni planer ništa ne pomaže« – niste jedini. I nije planer kriv. Razdoblje oko Nove godine je i razdoblje planova i planiranja, ali i odustajanja od istih. Ako vam to zvuči poznato možda će vam ovih nekoliko zapažanja koja ću podijeliti u nastavku pomoći da razumijete gdje »zapinje«.

Odustajanje prije nego smo počeli

Često čujem neku inačicu rečenice: »Ma ne mogu ja planirati jer nikad ne znam kad će iskrsnuti nešto«. Ta rečenica je istinita – nitko od nas ne zna kad će iskrsnuti nešto. No, planiranje nije proricanje budućnosti pa niti ne moramo znati kad će i što iskrsnuti. Planiranje je postavljanje okvira unutar kojeg se kasnije prilagođavamo. Važno je jer daje osjećaj smjera, ne predviđa svaku sitnicu (jer to nije moguće).

U psihodinamskom smislu, ovdje se često radi o izbjegavanju preuzimanja odgovornosti. Naime, dokle god nismo ništa isplanirali – nismo donijeli nikakvu odluku pa nismo ni za što odgovorni. Ne riskiramo pogrešku, neuspjeh i slično nego nastavljamo kriviti okolnosti.

Ako ne znamo zašto planiramo, papir nam neće pomoći

Ovo je možda najčešći razlog zbog kojeg planiranje zapne. Dnevni planer, tjedni planer, vertikalni, horizontalni, digitalni, analogni – i ništa ne sjeda? Ljudi očekuju da će im planer razjasniti ciljeve. Neće. Papir i aplikacije služe pamćenju, ne razmišljanju. Ako u glavi nema jasnoće, na papiru će biti još veći kaos.

Zašto je ovo važno razumjeti? Zato što se frustracija tada projicira na alat umjesto na proces razmišljanja. Lakše je reći »meni nijedan planer ne odgovara« nego sjesti i pitati se što zapravo želim ovim planom postići. Planiranje počinje prije nego što išta zapišemo a kad nam je u glavi jasno sve – poslužiti će nam i obična bilježnica ili komad papira.

Planiranje fantazije umjesto realiteta

Ako ste ikad isplanirali učenje cijelu noć ili osam sati fokusa bez pauze, već znate kamo ovo ide. Ako planiranjem često zanemarujete osnovne činjenice

o ljudskom funkcioniranju kao što su umor, glad, pad koncentracije, potreba za pauzom i slično, nije ni čudno da planovi ne uspijevaju. Nerealni planovi mogu imati različit korijen, kod nekoga to može biti narcizam (»Za mene ne važe općeljudska ograničenja«), kod nekog drugog samokažnjavanje (»Važno je patiti i iscrpiti se«), kod nekoga ovisnost (»Ako se iscrpim drugi će vidjeti koliko mi je teško pa će mi pomoći«) itd.

No, bez obzira na unutarnji razlog, nerealni planovi stvaraju osjećaj neuspjeha čak i kad objektivno napravimo puno. To se posebno vidi u to-do listama koje za jedan dan sadrže količinu zadataka za cijeli tjedan. Na kraju dana takve liste dovode do zaključka »opet nisam uspjela«.

Plan postoji, ali drugi imaju prednost

Ovo je možda najčešći razlog zbog kojeg provedba plana propadne. Dogovorili ste se sami sa sobom da ćete prijepodne učiti. I onda se javi prijateljica kojoj baš danas trebate. Ili član obitelji s molbom koja ne trpi čekanje. Ako vam je ovo poznato, rješenje nije u boljem planiranju nego u jasnijem postavljanju granica.

Zašto je ovo važno? Jer bez granica plan postaje lista želja. Psiha vrlo brzo nauči da dogovori sa sobom nisu obvezujući. A onda se gubi povjerenje u vlastite odluke. Čuvanje svojeg plana u stvarnom životu može biti vrlo jednostavno: »Rado ću ti pomoći,

odgovara li ti sutra prijedpodne, jer danas ne mogu nikako?«.

Ne učimo iz plana, pa ga napuštamo

Ovo je završni komad slagalice. Ljudi često odustanu od planiranja nakon prvog neuspjeha. Bez analize. Bez pitanja što je pošlo po krivu. U psihodinamskom smislu to može biti samosabotiranje (»Nisam ja sposobna za to«), očuvanje krhke slike o sebi (»Bolje neću ni pokušati dalje nego da pogriješim pa ispadnem »loš««), zabrana na mišljenje (izbjegavanje razmišljanja i zaključivanja) itd.

Međutim, planiranje nije test karaktera, nego proces učenja. Kad nešto ne funkcionira, to je informacija. Možda ste krivo procijenili koliko će vam trebati vremena za neki zadatak, zaboravili uzeti u obzir gužvu u špici ili zaboravili da vam u PMS-u treba više sna. Sve su to podaci, ne presude. Oni služe tomu da idući plan ispadne bolji. Umjesto da odustanemo, korisnije je prilagoditi: malo manje obveza, više prostora za odmor, realnija očekivanja. I odjednom planer prestaje biti neprijatelj i postaje saveznik.

Zaključak

Ako ste stigli dovdje, sada znate nešto što prije možda niste jasno vidjeli. Planiranje ne propada zato što smo neorganizirani ili nedisciplinirani. Propada kad je odvojeno od realnosti, unutarnjih razloga i granica. Kad to povežemo, planiranje dobije sasvim novu funkciju.

Vrijeme je da se na plan gleda kao na promjenjiv dokument koji možemo prilagođavati a ne kao na ugovor koji se mora ispuniti po svaku cijenu bez obzira na realitet.

Marina Balažev, prof. specijalizantica transakcijske analize, smjer psihoterapija

Nova knjiga: »Hrckov kuhar«

Recepti iz djetinjstva današnjih studenata

U nakladi NIU »Hrvatska riječ« nedavno je objavljena nova knjiga – »Hrckov kuhar«, zbirka dječjih recepata iz istoimene rubrike dječjeg časopisa »Hrcko«. Rubrika postoji već jedanaest godina, a tekstove i fotografije u njoj potpisuje **Bernadica Ivanković**. Knjigu je uredila urednica časopisa »Hrcko«, **Željka Vukov**.

»To je čarobna zbirka u kojoj od voća, povrća, keksa, bombona i čokolade nastaju 'zdravi jedrenjaci', 'voćni Rudolf', 'gladna gusjenica', 'snježni drugari', 'kućica snova'... Nema takvog jelovnika nigdje drugdje – osim u *Hrcku*. Šarenilo namirnica, boja i osmijeha na dječjim licima pokazatelji su da se u svakom ovom 'kuhanju' uživalo, da su to bili mali momenti radosti, uspjeha, znatiželje i u konačnici ponosa jer nije mala stvar kada tvoji prijatelji u razredu vide da si baš ti 'Hrckov kuhar'!«, navela je urednica.

Danas su prvi mali »Hrckovi kuhari« već odrasli ljudi, većinom studenti, koji će se rado prisjetiti tih trenutaka iz djetinjstva. Grafičko oblikovanje knjige potpisuju **Adrijana i Zoran Vukmanov Šimokov**.

Knjigu »Hrckov kuhar« po cijeni od 500 dinara moguće je kupiti u NIU »Hrvatska riječ« (Preradovićeva 11) u Subotici, a bit će dostupna i na promocijama koje će uskoro uslijediti.

K. U.

Katoličko društvo
„Ivan Antunović“

Hrvatski kulturni centar
„Bunjevačko kolo“

PRIREĐUJU

16. PRELO SIĆANJA

15. II. 2026.

Okupljanje u središtu grada Subotice, kod spomenika Presvetoga Trojstva, u 17.30 sati.

Sвета миса у франјеваčkoј цркви, у 18 sati.

Nakon svete mise odlazak u dvoranu HKC-a „Bunjevačko kolo“ i svečani početak u 19.30 sati.

Jedini uvjet nazočnosti jest odijevanje **SVEČANE BUNJEVAČKE NOŠNJE** (zimске).

Kad pucačina postane ep o preživljavanju

Kroz maglu apokaliptične pucačine i žestokih online sukoba rađa se jedan od najzanimljivijih fenomena video-igara 2025. godine — *Arc Raiders*, extraction shooter u kojem društvo budućnosti živi na ivici opstanka i svaki izlazak na površinu može biti i posljednji. Iza ove igre stoji *Embark Studios*, švedski razvojni tim poznat po hitu *The Finals*. Sa raskošnim iskustvom u radu na velikim pucačinama i dubokom željom da žanr »extraction shootera« učini dostupnijim i dinamičnijim, studio je *Arc Raiders* oblikovao kao iskustvo koje spaja borbu protiv smrtonosnih mašina ARC, taktičku suradnju i jednako intenzivan sukob sa drugim ljudskim igračima.

Zvanično je *Arc Raiders* lansiran 30. listopada 2025. godine za PlayStation 5, Xbox Series X|S i Windows PC. Kritičari su igru primili uglavnom pozitivno, uz hvale za tehničku impresivnost i adrenalinski intenzitet, a naslov je osvojio i priznanje *Best Multiplayer Game* na *The Game Awards 2025*.

Eksplוזivan start i moćna zajednica

Tržišni odgovor bio je gotovo eksplozivno. Na sam dan izlaska igra je imala stotine tisuća istovremenih igrača, a do kraja prvih mjeseci broj prodanih primjeraka prešao je 12 milijuna širom svijeta, što je impresivan rezultat za potpuno novu IP bez dugogodišnje franšize iza sebe. Na Steam platformi *Arc Raiders* redovno bilježi stotine tisuća aktivnih igrača dnevno, a čak je prema statistikama dostizao i skoro pola milijuna ljudi online u isto vrijeme.

Od samog početka, zajednica igrača je imala ogroman utjecaj na razvoj igre — komentari, povratne informacije i sugestije korisnika direktno utječu na nove zakrpe i nadogradnje. To je dovelo do toga da igra ne samo da sadrži veliki broj igrača nakon inicijalnog interesovanja, već i da stvori jednu od najkoperativnijih i najangažovanijih online zajednica u gejming svijetu trenutno.

Rizik na svakom koraku

Radnja igre smještena je u distopijsku verziju budućnosti: zemlja je razrušena, resursi su rijetki, a posljednji preživjeli ljudi sklonili su se u podzemni grad Speranza. Igrači preuzimaju ulogu raidera – elitnih lovaca koji povremeno izlaze na opasnu površinu da skupljaju dragocjenosti, oružje i opremu. Svako

izvlačenje nosi rizik: ARC strojevi neće propustiti ni najspretnijeg igrača, a tu su i drugi raideri koji žele baš tvoj plijen.

Gameplay u *Arc Raiders* temelji se na stalnoj napetosti između pohlepe i preživljavanja. Igrač ulazi u svaku partiju svjestan da ništa nije sigurno: svaki izlazak na površinu znači borbu protiv neumoljivih ARC strojeva, ali i protiv drugih ljudi koji traže isti plijen. Površinski svijet nije statična kulisa, već aktivan i opasan prostor u kojem se sukobi mogu dogoditi u svakom trenutku, često onda kada ih najmanje očekuješ.

Priprema, akcija i osjećaj postignuća

Svaki raid započinje pripremom u podzemnoj bazi, gdje igrač bira opremu i procjenjuje rizik koji je spreman preuzeti. Borba se odvija iz trećeg lica, s naglaskom na kretanje, zaklon i taktičko pozicioniranje, dok neprijatelji iz okruženja često prisiljavaju igrače da improviziraju i mijenjaju planove u hodu. Posebnu napetost stvara sam trenutak ekstrakcije. Povratak iz misije nikada nije rutina – liftovi, izlazi i improvizirane točke bijega često postaju žarišta sukoba, gdje se odlučuje hoće li sav prikupljeni trud biti nagrađen ili izgubljen u nekoliko sekundi. Smrt prije izlaska znači gubitak gotovo sve opreme, što svakom uspješnom povratku daje stvarnu težinu i osjećaj postignuća.

Dok se *Arc Raiders* priprema za svoje prve velike sadržajne pakete i dodatke u 2026. godini, jasno je da ova igra nije samo prolazna pucačina — ona je postala pulsirajući svijet u kojem se igrači neprestano vraćaju, gradeći priče o oporavku, igri timova i pojedinačnih heroja.

Ivan Ušumović / FOTO: epicgames.com

Što nas (zasad) čeka u modi 2026.?

22

Povratak uskih traperica

Prvi mjesec je već za nama, a uvelike se po svjetskim modnim blogovima o street modi šuška kako su uske traperice ponovno u modi – ali u moderniziranom izdanju. Visok struk, malo više rastezljivog materijala i dužina do članaka, često u tamnim indigo tonovima ili kao uske *cigarette* varijante koje prate figuru bez da djeluju zastarjelo. Ima nas koji nismo ni izlazili iz istih, ali mlađe generacije će se možda po prvi put susresti s ovim trendom.

Lako ih je kombinirati s pulloverima u kontrastnoj boji, kao i s dubokim čizmama do koljena. Trenutačno ih je bolje izbjegavati na visokim potpeticama, tj. cipe-lama, jer znaju ostaviti loš dojam na prvi pogled. Čizme na potpetici su u redu, ali cipele i sandale izbjegavajte. Na cipele i sandale idu šire traperice jer je to trenutno estetika i moda popularizirana posljednjih godina.

Sportska elegancija

Također, sljedeći trend na kojem su odrasle generacije devedesetih jest pod terminologijom »sportska elegancija«. Ovaj trend bio je popularan dugi niz godina jer odgovara većini – osjećate se udobno, ali ste i sređeni. Ovaj trend posebno vole muškarci, ali ni ženama nije stran. U suštini, ovo se odnosi na sportsko-

elegantne komade: tenisice i tehnički materijali kombiniraju se s profinjenim krojevima – dvodijelni setovi, trenirke, luksuzne »sneaker« varijante služe kao osnova teen garderobe koja mora biti i udobna i fotogenična. Blejzeri upareni sa sportskim tenisicama, suknjama A-kroja i pulloverima česti su primjeri. Sportsku eleganciju najčešće možete vidjeti u popularnim tinejdžerskim filmovima holivudske produkcije, gdje se radnja filma odvija u školi.

Boja godine

Osim toga, svake godine početkom godine otkrije se koja je boja u trendu te godine, a ove godine to je PANTONE 11-4201 *Cloud Dancer* — eterična, prozirna bijela koja simbolizira smirenost i »novi početak«. Prirodna bijela boja zapravo je najbliži opis ove nijanse. Prednost je ta što se lijepo može kombinirati s drugim bojama, nijansama, ali i materijalima.

Prirodna bijela nije ona najbjelja koju možete zamisliti te će se lijepo slagati s bež bojom, kao i s crvenom, žutom, tamnoplavom i teget ako želite veći kontrast. A za one koji vole blaže, neupadljive i smirene kombinacije, lijepo će se uklopiti s bež bojom, pastelnim nijansama i smeđom. Izbjegavajte kombiniranje s drugim nijansama bijele boje jer može ostaviti loš dojam.

Milijana Nimčević

PREPORUKA

TS »Astal«

GLAZBA

Dok se odbrojavaju dani do 7. veljače, kada će se u tavankutskom Domu kulture održati *Gupčev bal 2026.*, predstavljamo jedne od glazbenih gostiju – mlade i talentirane tamburaše iz Hrvatske – Tamburaški sastav »Astal«. Ovaj sastav iz Požege u kratkom je vremenu osvojio i struku i publiku, a sada svojom energijom dolazi i u Tavankut. Ekipu čine **Luka Capan, Patrik Karačić, David Ralašić, Leonardo Nović Ivanović i Marko Orelj** – pet mladih glazbenika s obrazovanjem, iskustvom i strašću prema tamburi.

Njihova autorska pjesma *Ne sekiraj se* osvojila je prvo mjesto na festivalu *Zlatni glas Zlatne doline* u Kaptolu, a krajem rujna predstavili su se i na 25. Festivalu bunjevačkih pisama s pjesmom **Leonarda Novića Ivanovića** *U Tavankutu*, koja je osvojila nagradu publike. Ove godine prvi put sudjelovali su i na finalnoj večeri *Zlatnih žica Slavonije* u Požegi, potvrdivši svoj status jednog od najzanimljivijih mladih tamburaških sastava.

Na *Gupčevu balu* publika će imati priliku osjetiti energiju i osebujan glazbeni identitet koji je već osvojio srca slušatelja diljem Hrvatske. TS »Astal« kombinira ljubav prema tradiciji s modernim pristupom, stvarajući glazbu koja tjera publiku da zapleše.

K. U.

Knives Out

FILM

Film *Knives Out* naizgled je klasičan krimić: bogata obitelj, tajanstvena smrt i detektiv koji traži istinu. No, vrlo brzo film pokazuje da se poigrava pravilima žanra, nudeći pametnu, duhovitu i napetu priču koja stalno iznenađuje.

Nakon smrti slavnog pisca kriminalističkih romana Harlana Thrombeya, u njegovu raskošnu kuću dolazi neobični detektiv Benoit Blanc (**Daniel Craig**). Svaki član obitelji ima motiv i tajnu, a istraga postupno razotkriva slojeve laži, pohlepe i licemjerja. Posebno se ističe Marta Cabrera (**Ana de Armas**), skromna medicinska sestra čija iskrenost postaje ključ cijelog slučaja. Film dodatno obogaćuju snažne uloge **Chrisa Evansa** kao buntovnog Ransoma Drysdalea, **Jamie Lee Curtis, Toni Collette** i ostatka sjajnog ansambla.

U završnici, *Knives Out* polako sklapa sve dijelove slagalice i pokazuje da priča nije samo o tome tko je kriv, nego i o tome kako se istina skriva, kome je dopušteno da je zaobiđe i tko na kraju snosi posljedice. Film nenametljivo postavlja pitanja o moralu i odgovornosti, ostavljajući gledatelja s osjećajem da je svjedočio pametno ispričanoj misteriji koja traje i nakon posljednje scene.

K. Ivković Ivandekić

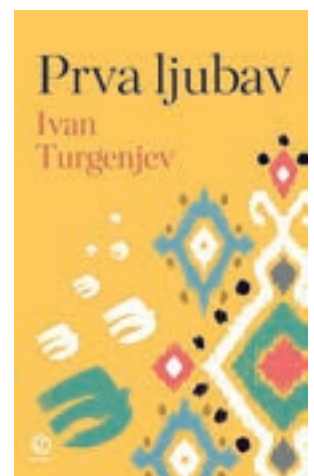
Prva ljubav

KNJIGA

Ivan Sergejevič Turgenjev u noveli *Prva ljubav* donosi jedno od najpoznatijih djela svjetske književnosti koje se bavi temom mladenačke zaljubljenosti i bolnog sazrijevanja. Nastala sredinom 19. stoljeća, u razdoblju realizma, novela zauzima važno mjesto u ruskoj i europskoj književnosti zbog suptilnog prikaza unutarnjeg svijeta pojedinca i složenosti ljudskih osjećaja. Radnja prati šesnaestogodišnjeg Vladimira Petroviča koji se prvi put suočava s ljubavlju i njezinim posljedicama. Njegova zaljubljenost u karizmatičnu Zinaidu ispunjena je idealizacijom i nesigurnošću, a postupno otkrivanje istine donosi mu bolno, ali važno iskustvo odrastanja.

Prva ljubav u ovom djelu nije romantična bajka, već snažan emocionalni doživljaj koji trajno obilježava mladost. Turgenjev posebnu pažnju posvećuje psihološkom razvoju likova, osobito unutarnjim previranjima glavnog junaka, čime novela dobiva dodatnu dubinu. Kroz odnos likova, autor prikazuje i širi društveni kontekst vremena, uključujući hijerarhiju, autoritet i položaj pojedinca u obitelji. Upravo ta kombinacija osobne ispovijesti i društvene slike čini *Prvu ljubav* trajno vrijednim djelom koje i danas snažno djeluje na čitatelja.

J. Dulić

tradicionalno

PRELO

20 sati

MLADEŽI

13. 2. 2026.

► Sala „Dukat”
Velebitska 31, Subotica

► Ansambl „Ruže”

► 16+

Cijena ulaznice 1000 din
(u cijenu je uračunata večera i sve piće)

Obavezna rezervacija karata na broj: +381 64 2331 931

organizator:

HRVATSKI MAJUR
SUBOTICA

pokrovitelji:

